

KOMU ZVONÍ KATEDRÁLA? – VLASTNICTVÍ KATEDRÁLY SV. VÍTA, VÁCLAVA A VOJTĚCHA Z ÚSTAVNĚPRÁVNÍHO POHLEDU

JIŘÍ ZEMAN

Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika

Abstrakt

Příspěvek se snaží popsat nejdůležitější skutečnosti, které jsou rozhodné pro pochopení bezmála 16 let trvajících soudního sporu mezi Českou republikou a katolickou církví o tom, komu svědčí vlastnické právo ke katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha i některým dalším nemovitostem v areálu Pražského hradu. Příspěvek na celý spor nahlíží z pohledu ústavněprávního, historickoprávního a filozofickoprávního. Neopomíná však ani rozměr občanskoprávní, resp. rozměr restitučního zákonodárství.

Klíčová slova

Vlastnictví, katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha, restituce, vyvlastnění, katolická církev, suverenita státu, ústavní právo.

Abstract

The purpose of this text is to describe the most important facts that are decisive for good understanding of the almost 16 years long law-suit between the Czech Republic and the Catholic Church over the St. Vitus', Wenceslas' and Vojtěchs' cathedral and some other realities in the premises of the Prague Castle. The text thinks of the problem primarily from the perspective of constitutional law, legal history and philosophy of law but doesn't leave civil law and restitutorial legislation behind either.

Key words

Ownership, St. Vitus', Wenceslas' and Vojtěchs' cathedral, restitution, expropriation, Catholic Church, statehood, constitutional law.

ÚVOD

V souladu s tím, že tématem naší sekce jsou ústavněprávní aspekty vlastnictví a jeho ochrana, rozhodl jsem se zaměřit svoji pozornost na to, kdo je vlastníkem katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha (dále jen „Katedrála“)¹, neboť se domnívám, že tato stavba má v první řadě symbolický charakter, jenž je do té míry tak významný, že ho lze považovat za jeden z vjemů, který je možno vnímat jako jeden z kamínek mozaiky, jenž umožňuje, aby čl. 1 odst. 1 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v aktuálním znění (dále jen „Ústava“) mohl říkat: „*Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.*“ Ve svém příspěvku se přitom budu zabývat čistě otázkou, komu patří, resp. metaforicky komu zvoní, nebudu se naopak zabývat otázkou, který subjekt na straně katolické církve (dále jen

¹ Katolická církev tvrdí, že kromě vlastnického práva ke katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha jí svědčí také vlastnické právo ke kapli Všech svatých, ke kanovnickým domům a Novému probošství ve Vikářské ulici a bazilice sv. Jiří. Nebude-li dále uvedeno jinak, budeme rozumět pod označením „Katedrála“ pouze katedrálu sv. Víta, Václava a Vojtěcha.

„církev“) je aktivně legitimován ve sporu vystupovat.² Je třeba též říci, že se jedná, bohužel, o problém stále aktuální – v září 2008 totiž právní zástupce církve podal dovolání proti rozsudku Městského soudu v Praze, kterým tento soud nově přiznal Katedrálu státu.³

HISTORIE KATEDRÁLY A JEJÍ VLASTNICTVÍ OD DOBY PRADÁVNÉ DO DOBY MODERNÍ

Nemám v úmyslu na tomto místě provádět hlubokou historickou analýzu, která by nevyhnutelně musela sklouznout do „referátu dějepisného“ či „referátu kunsthistorického“. Přesto je zcela rozhodující skutečností, že prvním svatostánkem, jenž je nepochybně základem celého genia loci nynějšího prostoru Katedrály, byla předrománská rotunda založena knížetem Václavem. Základní kámen současného gotického chrámu byl položen z podnětu Karla IV. Za života Karla IV. se na Katedrále usilovně pracovalo. Po jeho smrti (1378) se podmínky pro dostavbu Katedrály začaly zhoršovat, až roku 1419 se stavba zastavila úplně. Následovalo období, kdy Katedrála více chátrala, než se rozvíjela. „Větší změny“ se Katedrála dočkala pouze v období, kdy Evropa byla ohrožena Turky. Tehdy, aby si císař naklonil Pánaboha a nad Turky vyhrál, nechal alespoň dokončit rozestavěnou věž.⁴ Potom se zase dlouhou dobu nedělo nic. Až v polovině 19. století Václav Michal, potomek šlechtického rodu, založil tzv. Jednou pro dostavění svatovítského chrámu, která shromažďovala prostředky pro Katedrálu více než 70 let.⁵ Zcela byla Katedrála dokončena až

² Zde jen připomínám, že na začátku sporu, tedy 30. 12. 1992, podala Náboženská matice proti Kanceláři prezidenta republiky určovací žalobu v souladu s ustanovením § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“), kterou se domáhala, aby soud určil, komu svědčí vlastnické právo ke Katedrále a několika dalším nemovitostem v areálu Pražského hradu [věc napadla Obvodnímu soudu pro Prahu 1 (sp. zn. 13 C 544/1992)]. K této žalobě se přidaly Katolický kostel Všech svatých, Katolický metropolitní kostel u sv. Víta a Pražská proboštská benefice Metropolitního dómu. Nejvyšší soud pak definitivně určil (stalo se tak 28. 7. 2005, kdy zamítl dovolání vedené pod sp. zn. 20 Cdo 484/2005 – text rozhodnutí je dostupný online: Rozhodnutí NS [databáze online]. Brno (Česko) : Nejvyšší soud České republiky, 2007 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.nsoud.cz/rozhod.php>>. Databáze rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky.), že ve výše vzpomínaném řízení před Obvodním soudem pro Prahu 1, sp. zn. 13 C 544/1992, bude pokračováno se dvěma žalobci, a to s Metropolitní kapitulou u sv. Víta a s Kolegiální kapitulou Všech svatých na Hradě pražském. Viz k tomu Bárta, J. Ke stavu řízení o vlastnictví ke Katedrále sv. Víta po rozhodnutí Nejvyššího soudu z 28. 7. 2005 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <http://www.hrad.cz/cms/cz/info_servis/soudni_spory/2877.shtml>. Všechny tyto subjekty, jakož i katolickou církev samu, budeme v dalším textu označovat jako „církev“.

³ Poznamenejme, že od podání žaloby v prosinci roku 1992 bylo poprvé ve věci samé rozhodnuto Obvodním soudem pro Prahu 1 25. 10. 2005, a to tak, že Katedrála patří církvi. Tento rozsudek byl potvrzen odvolacím Městským soudem v Praze 16. 6. 2006. Po dovolání České republiky – Kanceláře prezidenta republiky Nejvyšší soud rozsudky obvodního i městského soudu zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 28 Cdo 3318/2006 – viz databáze rozhodnutí Nejvyššího soudu: Rozhodnutí NS [databáze online]. Brno (Česko) : Nejvyšší soud České republiky, 2007 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.nsoud.cz/rozhod.php>>. Databáze rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky.). V souladu s tímto rozsudkem Nejvyššího soudu rozhodl obvodní i městský soud nově tak, že vlastníkem Katedrály je Česká republika. Nyní Nejvyšší soud rozhoduje o dovolání církve proti poslední vzpomínutému rozhodnutí Městského soudu v Praze. Vedle této linie sporu vedeného před obecnými soudy nutno připomenout, že dne 2. 3. 1998 se skupina poslanců obrátila na Ústavní soud s tím, aby zrušil § 14 zákona č. 2/1954 Sb., vládní nařízení č. 55/1954 Sb. a vyhlášku Ústředního národního výboru hl. města Prahy č. 27/1955 Sbírky nařízení, vyhlášek a instrukcí ÚNV hl. města Prahy. Ústavní soud věc posoudil a návrh odmítl jako nepřipustný (viz usnesení sp. zn. Pl. ÚS 5/98 – Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 14, str. 309) .

⁴ Parafrázováno podle Mahler, Z. Katedrála. Praha : Primus, 1994, s. 55 – 56.

⁵ Není bez zajímavosti, že „největším nepřítelem“ Katedrály bylo Národní divadlo, neboť sbírky pro oba projekty probíhaly souběžně. Největšími přispěvateli sbírky byli přitom řemeslné stavy a císař František Josef a šlechta – parafrázováno podle Mahler, Z. Katedrála. Praha : Primus, 1994, s. 74 s přihlédnutím k článku Hekrdla,

v prvních letech života samostatné Československé republiky. Kromě občanských sbírek se na dostavbě podílel stát tak, aby Katedrála byla zdárně dokončena na svátek svatého Václava 28. září 1929.

Vedle této historie „dějepisné“ je však třeba vnímat i historii „právní“, která je ale s onou historií dějepisnou neodmyslitelně spjata. Ve středověku hrál zásadní roli institut tzv. děleného vlastnictví.⁶ Jde o to, zjednodušeně řečeno, že vrchní vlastník měl právo dispoziční, kdežto vlastník užitkový měl pouze právo užitkové (a to ještě omezené). Jednalo se tedy o klasický vztah založený na principu léna mezi pánem a jeho poddaným. Stejný vztah můžeme spatřovat i u Katedrály, která byla v období středověkého feudalismu budována na stejném základě, kdy vrchní vlastník – kníže, král, císař – dal církvi Katedrálu k užívání.⁷ Od konce 16. století se začalo tradiční pojetí feudálního vlastnictví proměňovat v tom směru, že se posilovalo postavení vlastníků užitkových. Tento trend pak našel odraz i v moderních občanskoprávních kodifikacích. Proto například rakouský ABGB sice ještě do 24. 7. 2006 znal „rozdělení vlastnictví v úplné a neúplné“, když v § 357 říkal, že: „*Je-li právo k podstatě věci spojeno s právem k užítku v jedné a téže osobě, je vlastnické právo úplným a neděleným. Má-li však jedna osoba jen právo k podstatě věci; druhá naproti tomu kromě práva k podstatě výlučné právo k užitkům jejím, pak je vlastnické právo dělené a pro obě neúplné. Ona nazývá se vrchním vlastníkem; tato užitkovým vlastníkem.*“⁸, nicméně toto ustanovení již v době vzniku ABGB mělo spíše druhotný význam, neboť vlastnictví bylo chápáno v první řadě jako oprávnění „*s podstatou a užitky věci podle své vůle nakládati a každého jiného z toho vyloučiti*“ (§ 354 ABGB). Bylo by však přece jen unáhlené z právě uvedeného apriorně usuzovat, že byla-li Katedrála po staletí v užívání církve – neboť vrchním vlastníkem byl panovník – s účinností ABGB se vlastníkem (rozuměj výlučným vlastníkem) stal do té doby vlastník užitkový – čili církev. ABGB dělené vlastnictví nerušilo, pouze ho dále nepodporovalo. Tedy shrnuto, podle mého soudu, v souladu s výše nastíněnou historií „dějepisnou“, usuzuji, že Katedrála byla od nejstarších dob do 31. 12. 1950 v tzv. děleném vlastnictví.⁹ Zákon č. 141/1950 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen

M. Běží o to, komu budou přiklepnuty miliardy (rozhovor se Zdeněkem Mahlerem). Rudé právo. 1995, č. 43, s. 1, 4.

⁶ Viz k tomuto pojmu např. Malý, K. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. vyd. Praha : Linde, 2004, zejména s. 110 a snad ještě lépe Malý, K. České právo v minulosti. Praha : ORAC, s. 87 – 112.

⁷ Známy český historik Dušan Třeštík k tomu Českému rozhlasu 7 – Rádiu Praha – dne 7. 3. 2007 řekl: „*Když Karel IV. postavil katedrálu, daroval ji arcibiskupství, ta to byla podle středověkého práva vlastně zápujčka. Panovník si na to zachovával svoje vlastnictví, ale ten obdarovaný měl také vlastnictví. A to se nikdy nezměnilo. Vlastnictví katedrály visí v tom středověkém stavu dodnes (...)*“ Citováno podle Kubeczka, J. Komu patří katedrála? [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.radio.cz/cz/clanek/89049>>.

⁸ Originální znění v německém jazyce je takovéto: „*Wenn das Recht auf die Substanz einer Sache mit dem Rechte auf die Nutzungen in einer und der selben Person vereinigt ist, so ist das Eigentumsrecht vollständig und ungetheilt. Kommt aber Einem nur ein Recht auf die Substanz der Sache; dem Andern dagegen nebst einem Rechte auf die Substanz, das ausschließende Recht auf derselben Nutzungen zu, dann ist das Eigentumsrecht getheilt und für beyde unvollständig. Jener wird Obereigentümer; dieser Nutzungeigentümer genannt.*“

⁹ Zde nutno zdůraznit, že ABGB považoval, resp. umožňoval být církvi plnohodnotným vlastníkem. Svědčí o tom jak samotné ABGB (srov. jeho § 360; § 1472 stanoví delší lhůtu pro vydržení církevního majetku; § 1458 stanoví pro církev delší promlčecí lhůtu), tak i mnohem pozdější zákony – zákon č. 32/1918 Sb., o obstarání velkostatků, zákon č. 215/1919 Sb., o zabrání velkého majetku pozemkového, kdy oba tyto zákony považovaly církev za plnohodnotného vlastníka. Církev mohla tedy na přelomu 19. a 20. století vystupovat stejně dobře jako „jediný a úplný vlastník“ v souladu s ustanovením § 354 ABGB (dokonce s určitými privilegii – viz onen výše citovaný § 1472 a § 1485 ABGB), mohla však stejně dobře vystupovat jako vlastník vrchní, stejně jako vlastník užitkový. To zkrátka záleželo případ od případu.

„SOZ“) v souladu se socialistickou ideologií již dělené vlastnictví neznal. Vlastnictví kategorizoval následujícím způsobem: 1) socialistické vlastnictví – § 101 SOZ (dělí se na vlastnictví státní a družstevní); 2) osobní vlastnictví – § 105 SOZ; 3) vlastnictví soukromé – § 106 SOZ. V soukromém vlastnictví mohly přitom podle ústavního zákona č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky (!) být pouze malé podniky (§ 158 odst. 1) a zemědělská půda do 50 hektarů (§ 159). Do osobního vlastnictví naopak patřily předměty domácí a osobní spotřeby, rodinné domky a úspory nabyté prací (§ 106 SOZ!). Konečně socialistické vlastnictví bylo definováno jako zdroj bohatství a síly republiky a blahobytu pracujícího lidu (§ 100 SOZ). Pokud bychom měli za této situace vybrat ideologického nástupce děleného vlastnictví Katedrály, pak nám nezbude, než sáhnout po vlastnictví socialistickém. Tomuto ostatně koresponduje i charakter ustanovení § 1 již zmiňovaného vládního nařízení č. 55/1954 Sb., o chráněné oblasti Pražského hradu, kde se říká, že: „**Pražský hrad, sídlo presidenta republiky Československé a významná historická památka, náleží všemu československému lidu** [tučně proložil JZ].“¹⁰ V této souvislosti si pak lze představit výklad, který souladně s již uvedeným ukazuje, že zákon č. 2/1954 Sb., resp. vládní nařízení č. 55/1954 Sb. vydané na základě § 14 tohoto zákona neznamenal skutečnou změnu vlastníka – tedy určitě neznamenal změnu vlastníka, jemuž původně patřilo vrchní (nebo úplné) vlastnictví, i když i toto by se právě díky znění § 100 SOZ, ve spojení s § 1 citovaného vládního nařízení dalo pohodlně dovodit. Právě citovaná ustanovení přetransformovala vlastnictví dělené na vlastnictví jednotné a úplné. Citovaná ustanovení tak církev nezbavila jejího vlastnictví Katedrály, pouze jí mohla „vyvlastnit“ její právo užitkového vlastníka. K tomu však dle mého názoru těžko mohlo dojít, neboť Katedrála i v období let 1948 – 1989 sloužila náboženským účelům. To, že církev byla v tomto období podrobena perzekuci nikdo nezpochybňuje. Nikdo také nezpochybňuje, že tato perzekuce se negativně odrazila na kvalitě možností církve, jak Katedrálu používat. Jenže to bylo problémem celospolečenského klimatu, nikoli toho, kdo je vlastníkem Katedrály.

„VYVLASTNĚNÍ“ JAKO PROBLÉM CHTĚNÉ HISTORICKÉ DISKONTINUITY

Negativní charakter výše citovaných socialistických předpisů nelze tedy spatřovat v tom, že zlegalizovaly „krádež“ Katedrály, ale v tom, že nevnímaly předpisy předchozí, byť třeba ještě císařské, doby. Tato jejich „arogance“ se jim nevyplatila a zbytečně jim zkomplikovala cestu. O to smutnější je, že i dnes se tuto jejich aroganci snaží církev využít ve svůj prospěch. Bývali-li by soudruzi nebyli tak přezíraví, všimli by si, na základě výše uvedených argumentů, že není potřeba nic „vyvlastňovat“.¹¹ I když upřímně, oni ani nic nevypravovali (nebo aspoň ne prvoplánově). Přečteme-li si ono vládní nařízení č. 55/1954 Sb. pořádně a celé – tedy nejen to, že Pražský hrad náleží všemu československému lidu (§ 1) – zjistíme, že v § 2

¹⁰ Právě s ohledem na dikci § 100 SOZ nemohou v této souvislosti dost dobře porozumět jazykovědné polemice vedené před Obvodním soudem pro Prahu 1 o tom, zda slova: „*Pražský hrad (...) náleží všemu československému lidu.*“, jsou nebo nejsou způsobilá založit změnu vlastnického práva (nehledě na to, co praví § 4 vládního nařízení). Ze stejného důvodu se mi také nelíbí odlišné stanovisko dr. Janů a dr. Zarembové, které připojily k usnesení Pl. ÚS 5/98, byť se s ním hodnotově ztotožňují.

¹¹ Ještě ze studia trestního práva si vzpomínám, že v rámci teorie omylu v tomto právním odvětví existuje tzv. „skutkový omyl pozitivní“ (k chápání omylu v trestním právu viz vynikající práce člověčího génia Václava Bubeníka – Bubeník, V. Pojetí a formy omylu „de lege lata“ a v osnově trestního zákoníku ČR – 2006. [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <http://www.is.muni.cz/th/108100/pravf_m/>. – který dokázal toto téma nejen přehledně podat, ale také rozvinout), jenž, lapidárně řečeno, dopadá na situaci, kdy se pachatel domnívá, že naplnil svým chováním okolnosti zakládající trestní odpovědnost. Podobně i v tomto případě se komunistický režim možná domníval, že by „jeho“ socialistické vlastnictví mohlo být ohroženo správou, kterou nad Katedrálou vykonávala kapitula.

tohoto nařízení se říká: „*Objekty chráněné oblasti* [chráněnou oblastí se rozumí chráněná oblast Pražského hradu – poznamenal JZ] *spravuje kancelář presidenta republiky (...)*.“ To znamená, že podle citovaného vládního nařízení Katedrála 1) náleží československému lidu, 2) spravuje jí kancelář presidenta republiky a 3) k náboženským obřadům ji používá církev. Leč po roce 1989 se v informačních pramenech, v médiích, ale i před soudy tvrdí, říká a píše něco úplně jiného.¹² Bohužel na takovouto rétoru přistoupily i obecné soudy,¹³ když se snaží obhájit legitimitu/legalitu nebo nelegitimitu/nelegalitu proklamovaného vlastnictví církve, které mělo být legálně/nelegálně „zničeno“ vyvlastněním ze strany státu. Jistě, je to pochopitelné. Jednak je poněkud jednodušší zabývat se právními předpisy z poloviny 50. let minulého století, než Všeobecným zákoníkem občanským (nebo, Bůh nedopust', ještě něčím mnohem, mnohem starším), jednak díky morálně zkompromitovanému komunistickému režimu, který bezpochyby ani v případě správy Katedrály nebyl veden vyššími cíli, není příliš těžké zpochybnit jeho právní předpisy, byť by mohly – třeba jen náhodou – odpovídat historické realitě a spravedlnosti více, než tvrzené vlastnictví někoho, komu bylo v minulosti ublíženo – ba dokonce – systematicky ubližováno.

O STŘEDOVĚKÉ KATEDRÁLE BY NEMĚL ROZHODOVAT MODERNÍ SOUD

Jedním z prvních kamenů úrazu celého sporu je už to, že se dostal před soud. Shora bylo uvedeno, že v roce 1992 podala Náboženská matice žalobu podle ustanovení § 80 písm. c) o.s.ř. o určení vlastnického práva (tedy určení toho, zda tu právní vztah nebo právo je či není, existuje-li na takovém určení naléhavý právní zájem). Přitom toto ustanovení je teorií i praxí již notoricky vykládáno tak, že žaloba podle § 80 písm. c) o.s.ř. má výrazně preventivní charakter, čili nemůže být použita tehdy, má-li chránit právní vztah nebo právo, jež bylo již porušeno.¹⁴ Sama církev přitom říká: „*Po roce 1948, kdy moc v Československu uchvátily komunisté, byla katedrála protiprávně vyvlastněna.*“¹⁵ Je proto zjevné, že žaloba o určení vlastnictví už z tohoto důvodu nepřichází v úvahu. Pro zachování komplexnosti příspěvku se musíme dále vypořádat s použitelností restitučních předpisů, na základě nichž by se církev mohla domáhat vrácení Katedrály. Tyto předpisy (správně předpis) jsou vyloučeny minimálně ze dvou důvodů. Pomineme-li prezentovaný postoj, že církev vlastníkem Katedrály nikdy nebyla (tedy nikdy nebyla vlastníkem v jeho současném pojetí), pak musíme zmínit důvody další. Zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, ve znění pozdějších předpisů, jehož cílem je napravit některé majetkové křivdy způsobené církvím a církevními právními osobám, se nepochybně vztahuje jen k majetku vymezenému v jeho přílohách. Na žádný jiný majetek ho nelze použít. Navíc se plně ztotožňují se stanoviskem pléna Ústavního soudu ze dne 1. 11.

¹² Například na internetových stránkách Metropolitní kapituly u sv. Víta se v sekci O katedrále v podsekcí Historie dočteme: „(...) Dne 28. září 1929, v den milénia mučednické smrti sv. Václava, byl dostavěný kostel slavnostně otevřen. Po roce 1948, kdy moc v Československu uchvátily komunisté, byla katedrála protiprávně vyvlastněna [tučně proložil JZ]. Roku 2006 bylo **vlastnictví** [tučně proložil JZ] kostela opět přiznáno církvi, konkrétně Metropolitní kapitule u sv. Víta, organizaci zřízené od počátku ke **správě** [tučně proložil JZ] hlavního chrámu českých zemí.“ Citováno podle: Katedrála Praha [databáze online]. Praha (Česko) : Metropolitní kapitula u sv. Víta, 2006 – 2007 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.katedralapraha.cz/?lang=cz&pageId=o-katedrale-historie>>.

¹³ Viz poznámka pod čarou č. 3.

¹⁴ Pokud se dovolávám na ustálený názor teorie i praxe, pak jen z čisté korektnosti odkazuji například na Vrcha, P. Civilní sporný proces. Druhy žalob. Právní praxe v podnikání. 1997, č. 10, s. 33 či na nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 17/95 – Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 3, str. 261.

¹⁵ Údaje o citaci viz poznámka pod čarou č. 13.

2005, sp. zn. Pl. ÚS-st 22/05 (publikováno ve Sbírce zákonů jako sdělení Ústavního soudu č. 13/2006 Sb.), že zákon č. 298/1990 Sb. je restitučním předpisem a jako takový tvoří překážku použití obecných právních předpisů,¹⁶ ustanovení § 80 o.s.ř. z toho nevyjímá. Podle mého přesvědčení restituční charakter a s ním spojené účinky např. vůči Občanskému soudnímu řádu nemůže zvrátit ani to, že vykazuje minimální znaky obecnosti či to, že v době svého vzniku byl chápán spíše jako určité provizorium nutné pro obnovení činnosti církví. Ano, je sice pravda, že se „civilní restituenti“ dostali do výhody, neboť jim byly dány k dispozici restituční předpisy vykazující dostatečnou míru obecnosti, ovšem tato nerovnováha nemůže být „vyvážena“ pomocí moci soudní, která by církevním restituentům vracela na základě obecných právních předpisů ty nemovitosti, které, ať už z jakéhokoli důvodu zákonodárce, nebyly do restitučních předpisů zahrnuty.¹⁷ Proč by tedy spor o vlastnictví Katedrály neměl rozhodovat obecný soud? Tedy, protože: 1) Jde o „předmět“ natolik výjimečný, že nelze rozhodnout, že někomu (jedno komu) patří – nepatří nikomu, patří sama sobě, je jako lidská duše, která má k jedněm blíže, k jiným dále, ale hlavně je sama sebou, je svá. 2) Vznikla v absolutně jiném právním prostředí. 3) Na vlastnické vztahy ke Katedrále nemohou být bez újmy na spravedlnosti použity ani obecné ani restituční předpisy.

KONEC DOBRÝ, VŠECHNO DOBRÉ

Deník Právo informoval dne 24. 1. 2008,¹⁸ že zástupci katolické církve a Pražského hradu podepsali dohodu o společném užívání Katedrály. Dohoda je uzavřena na dobu neurčitou a vyplývá z ní, že stát zaplatí hlídání, provozní náklady a údržbu Katedrály. Církev za to zaplatí státu 500 Kč měsíčně, bude moci Katedrálu užívat k náboženským účelům, ale nebude moci na Katedrále vydělávat, včetně vybírání vstupného. Došlo k dohodě po 16 letech, přičemž mnozí (např. již zmiňovaný Dušan Třeštík nebo Václav Havel) správnost této alternativy vyzdvihovali už dávno.¹⁹ Lze mít rovněž za to, že očekávaný rozsudek Nejvyššího soudu na této dohodě pramálo změní. Katedrála je totiž svá. A vždycky bude. Je symbolem státu a slouží k církevním obřadům. Škoda, že jsme k tomuto konci museli dojít až po 16 letech. Nezbyvá než věřit, že se nic neděje bez příčiny. Vše má svůj důvod. Vše je tak, jak má být.²⁰

¹⁶ Stejně jako tuto překážku tvoří např. zákon č. 87/1991 Sb., zákon č. 229/1991 Sb. a další.

¹⁷ Docentka Židlická, soudkyně Ústavního soudu, v této souvislosti dokonce hovoří o „omisivně projevené vůli zákonodárce“: „Lze se ztotožnit s názorem, že zákon č. 298/1990 Sb. měl povahu provizoria a při jeho přijímání bylo všeobecně předpokládáno, že dojde k přijetí obecného restitučního předpisu, týkajícího se církevního majetku. Nicméně tím, že takový předpis přijat nebyl, vyjádřil zákonodárce následně svou vůli, doposud trvajících, v restitučních církevního majetku nepokračovat. Tato omisivně projevená vůle zákonodárce je pro posouzení případu rozhodující.“ (Viz odlišné stanovisko soudkyně Michaely Židlické k nálezů Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 298/05 z 8. 8. 2005 – Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 38, str. 241.)

¹⁸ Převzato z databáze článků ČT 24: ČT 24 [databáze online]. Praha (Česko) : Česká televize a dodavatelé ČTK, 2008 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.ct24.cz/domaci/3760-zastupci-cirkve-a-hradu-podepsali-dohodu-o-uzivani-katedraly/>>.

¹⁹ Necht' je na tomto místě připomenut výrok kardinála Miloslava Vika, který takovouto dohodu odmítl pod heslem „nejdřív vlastnická práva, potom správa“. (Převzato a citováno podle: Klimeš, D. Ne státu. Ne církvi. Sobě. [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://mimochodem.info/2008/ne-statu-ne-cirkvi-sobe/>>. Když 30. 4. 2008 vynesl rozsudek Městský soud v Praze – jako soud odvolací – kterým potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 přiznávající Katedrálu státu, kardinál Miloslav Vik to komentoval slovy: „Já jsem se rval za komunismu, budu se rvát i za demokracie.“ (Citováno podle reportáže Zuzany Tvarůžkové umístěné na stránkách ČT 24: ČT 24 [databáze online]. Praha (Česko) : Česká televize a dodavatelé ČTK, 2008 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.ct24.cz/domaci/13626-klic-od-katedraly-sv-vita-patri-statu-ne-cirkvi/>>.

²⁰ Citováno podle MOŠOVÁ, Zuzana. No subject specified. <100866@mail.muni.cz> [citováno 6. 12. 2007, 23:34]. Online nedostupné.

Použité prameny:

- nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 17/95 – Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 3, str. 261
- nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 298/05 – Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 38, str. 241
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. 20 Cdo 484/2005 – text rozhodnutí je dostupný online: Rozhodnutí NS [databáze online]. Brno (Česko) : Nejvyšší soud České republiky, 2007 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.nsoud.cz/rozhod.php>>. Databáze rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky.
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3318/2006 – viz databáze rozhodnutí Nejvyššího soudu: Rozhodnutí NS [databáze online]. Brno (Česko) : Nejvyšší soud České republiky, 2007 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.nsoud.cz/rozhod.php>>. Databáze rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky.
- rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1, sp. zn. 13 C 544/1992
- stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS-st 22/05 (publikováno ve Sbírce zákonů jako sdělení Ústavního soudu č. 13/2006 Sb.)
- usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 5/98 – Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 14, str. 309
- Bárta, J. Ke stavu řízení o vlastnictví ke Katedrále sv. Víta po rozhodnutí Nejvyššího soudu z 28. 7. 2005 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <http://www.hrad.cz/cms/cz/info_servis/soudni_spory/2877.shtml>.
- Bubeník, V. Pojetí a formy omylu „de lege lata“ a v osnově trestního zákoníku ČR – 2006. [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <http://www.is.muni.cz/th/108100/pravf_m/>.
- ČT 24 [databáze online]. Praha (Česko) : Česká televize a dodavatelé ČTK, 2008 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.ct24.cz/domaci/3760-zastupci-cirkve-a-hradu-podepsali-dohodu-o-uzivani-katedraly/>>.
- ČT 24 [databáze online]. Praha (Česko) : Česká televize a dodavatelé ČTK, 2008 [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.ct24.cz/domaci/13626-klic-od-katedraly-sv-vita-patri-statu-ne-cirkvi/>>.

- Hekrdla, M. Běží o to, komu budou přiklepnuty miliardy (rozhovor se Zdeněkem Mahlerem). Rudé právo. 1995, č. 43, s. 1, 4, ISSN 0032-6569.
- Klimeš, D. Ne státu. Ne církvi. Sobě. [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://mimochodem.info/2008/ne-statu-ne-cirkvi-sobe/>>.
- Kubeczka, J. Komu patří katedrála? [citováno 11. 10. 2008]. Dostupné z URL <<http://www.radio.cz/cz/clanek/89049>>.
- Mahler, Z. Katedrála. Praha : Primus, 1994, 95 s., ISBN 80-86207-60-9.
- Malý, K. České právo v minulosti. Praha : ORAC, 458 s., ISBN 80-85903-01-6.
- Malý, K. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. vyd. Praha : Linde, 2004, 321 s., ISBN: 80-7201-433-1.
- MOŠOVÁ, Zuzana. No subject specified. <100866@mail.muni.cz> [citováno 6. 12. 2007, 23:34]. Online nedostupné.
- Vrcha, P. Civilní sporný proces. Druhy žalob. Právní praxe v podnikání. 1997, č. 10, s. 33, ISSN: 1210-4043.
- císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., Obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů (ABGB)
- nařízení č. 55/1954 Sb. Vlády Československé republiky o chráněné oblasti Pražského hradu
- ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška Ústředního národního výboru hl. města Prahy č. 27/1955 Sbírký nařízení, vyhlášek a instrukcí ÚNV hl. města Prahy
- zákon č. 141/1950 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 2/1954 Sb., o státním plánu rozvoje národního hospodářství republiky Československé na rok 1954
- zákon č. 215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, ve znění pozdějších předpisů, jehož cílem je napravit některé majetkové křivdy způsobené církvím a církevním právníckým osobám, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 32/1918 Sb., o obstavení velkostatků
- zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

Kontaktní údaje na autora – email:

110303@mail.muni.cz